

14/02/2025

Ζ' Ιερατική Σύναξη στη Μητρόπολη Νέας Σμύρνης με θέμα τη Λειτουργία των Προηγιασμένων

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Νέας Σμύρνης](#)

Το απόγευμα της Πέμπτης, 13 Φεβρουαρίου 2025, στην αίθουσα του Ιερού Ιδρυματικού Ναού του αγίου Ανδρέου στη Νέα Σμύρνη, πραγματοποιήθηκε η έβδομη και τελευταία Ιερατική Σύναξη των Κληρικών της Ιεράς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης.

Ομιλητής ήταν ο Πανοσιολογιώτατος Αρχιμανδρίτης π. Γεώργιος Ρουσάκης, Εφημέριος του Ιερού Ναού Αγίου Αλεξάνδρου Παλαιού Φαλήρου, ο οποίος ανέπτυξε το θέμα: «Η Λειτουργία των Προηγιασμένων».

Τη Σύναξη άνοιξε με την προσφώνησή του ο Σεβ. Ποιμενάρχης κ. Συμεών, ο οποίος έδωσε ευθύς τον λόγο στον ομιλητή για να αναπτύξει το θέμα του. Ο ομιλητής ξεκίνησε λέγοντας πως η Προηγιασμένη είναι μια ιδιαίτερη θεία Λειτουργία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που τελείται κατά την περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Σε αντίθεση με τις κανονικές θείες Λειτουργίες (του Ιωάννου Χρυσοστόμου και του Μεγάλου Βασιλείου), δεν περιλαμβάνει την καθαγίαση των Τιμίων Δώρων, αλλά χρησιμοποιεί εκ των προτέρων καθαγιασμένο άγιο Άρτο από προηγούμενη θ. Λειτουργία, κυρίως της παρελθούσης Κυριακής.

Στο Α΄ μέρος της εισήγησης ο π. Γεώργιος εστίασε στα λειτουργικά χαρακτηριστικά της Προηγιασμένης θείας Λειτουργίας:

(α) Έλλειψη αναίμακτης θυσίας, δηλ. δεν γίνεται καθαγιασμός των Τιμίων Δώρων, αλλά χρησιμοποιείται καθαγιασμένος άγιος Άρτος που έχει ήδη καθαγιαστεί σε προηγούμενη κυριακάτικη θ. Λειτουργία. Επομένως, δεν περιλαμβάνει την καθιερωμένη ευχή της μεταβολής του άρτου και του οίνου σε Σώμα και Αίμα Χριστού.

(β) Νηστήσιμος και κατανυκτικός χαρακτήρας της. Η Προηγιασμένη ενσωματώνει στοιχεία του Εσπερινού, καθώς τελείται συνήθως το απόγευμα ή νωρίς το βράδυ. Η ψαλμωδία είναι πιο κατανυκτική, με έμφαση στη μετάνοια και την προετοιμασία των πιστών για την πορεία προς τη Μεγάλη Εβδομάδα. Η προσευχή του Αγίου Εφραίμ του Σύρου με τις μετάνοιες αποτελεί βασικό στοιχείο στην ενάτη ώρα που προηγείται.

(γ) Ανάγνωση της Παλαιάς Διαθήκης. Σε αντίθεση με τις άλλες θείες Λειτουργίες, δεν υπάρχει ανάγνωση Αποστολικής και Ευαγγελικής περικοπής, εκτός αν συμπίπτει μνήμη εορταζομένου Αγίου ή κατά τις τρεις πρώτες μέρες της Μεγ. Εβδομάδος. Αντί αυτών, διαβάζονται αναγνώσματα από την Γένεση, τις Παροιμίες και τους Ψαλμούς, τα οποία προτρέπουν στη μετάνοια και την προετοιμασία για το Πάσχα.

(δ) Μεταφορά των Προηγιασμένων Δώρων. Κατά τη διάρκεια της θ. Λειτουργίας γίνεται μία ιεροπρεπής πομπή με τα ήδη καθαγιασμένα Δώρα αρχικώς από την Αγία Τράπεζα στην Αγία Πρόθεση.

(ε) Χρήση του “Φωτισμού”. Ο ύμνος «Νυν αι Δυνάμεις των Ουρανών» ψάλλεται

κατά τη διάρκεια της μεταφοράς των Τιμίων Δώρων από την Αγία Πρόθεση στην Αγία Τράπεζα, δημιουργώντας αίσθημα βαθιάς κατανύξεως. Αυτό υποκαθιστά τη Μεγάλη Είσοδο που υπάρχει στις άλλες θείες Λειτουργίες.

(ς) Συχνότητα τέλεσης. Η Προηγιασμένη τελείται συνήθως Τετάρτες και Παρασκευές της Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Επίσης, μπορεί να τελεστεί σε μνήμες μεγάλων Αγίων σε νηστήσιμες ημέρες, δηλαδή αν πέσουν μέσα στη Σαρακοστή. Δεν τελείται τα Σαββατοκύριακα, καθώς τότε γίνεται πλήρης θεία Λειτουργία.

(ζ) Σκοπός της Προηγιασμένη θ. Λειτουργίας. Δίνεται η δυνατότητα στους πιστούς να κοινωνούν συχνότερα κατά τη Σαρακοστή χωρίς να τελείται πλήρης θεία Λειτουργία, η οποία -ως γνωστόν- είναι αναστάσιμη και δεν ταιριάζει με το πνεύμα της νηστείας. Επίσης βοηθά στη διατήρηση της πνευματικής εγρήγορσης και στη σταδιακή προετοιμασία για τη Μεγάλη Εβδομάδα.

Τέλος, για τον συντάκτη της Προηγιασμένης θ. Λειτουργίας δεν υπάρχει καμιά αναφορά. Κατά την παράδοση αποδίδεται στον άγιο Γρηγόριο τον Διάλογο, Πάπα Ρώμης (6ος αι.), αλλά διαμορφώθηκε και καθιερώθηκε στη λειτουργική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας ήδη από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια.

Στο Β΄ μέρος της εισήγησης ο π. Γεώργιος εστίασε στη λειτουργική δομή της Προηγιασμένης θ. Λειτουργίας με σχόλια Πατέρων της Εκκλησίας και σύγχρονων

λειτουργιολόγων. Οι Πατέρες, αν και δεν αναφέρονται εκτενώς σε αυτόνομες πραγματείες για την Προηγιασμένη Θ. Λειτουργία, κάνουν αναφορές στη σημασία της, στον ρόλο της στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας και στην πνευματική της αξία.

(α) Το κέντρο της πνευματικής ζωής. Στα έργα τους αναφέρονται στη λειτουργική πρακτική της χρήσης προηγιασμένων Δώρων κατά τις καθημερινές της Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Δίνουν έμφαση στο ότι η θεία Ευχαριστία είναι το κέντρο της πνευματικής ζωής, αλλά τονίζουν ότι η τέλεση πλήρους θείας Λειτουργίας καθημερινά δεν συνάδει με την νηστευτική και κατανυκτική φύση της Σαρακοστής.

(β) Η συχνότητα της Θ. Κοινωνίας. Ιδιαίτερα ο Μέγας Βασίλειος (330-379) υποστηρίζει τη συχνή Θ. Κοινωνία ακόμα και τις καθημερινές. Στην Επιστολή 93η, γράφει ότι οι πιστοί «κοινωνούν τέσσερις φορές την εβδομάδα, δηλαδή Κυριακή, Τετάρτη, Παρασκευή και Σάββατο». Αυτή η πρακτική υποδηλώνει ότι υπήρχε ήδη η ανάγκη για μια μορφή Λειτουργίας που θα επέτρεπε την κοινωνία χωρίς την πλήρη τέλεση της Ευχαριστίας.

(γ) Πνευματική εγρήγορση και Προηγιασμένη. Ο Άγιος Θεόδωρος Στουδίτης (759-826) κατά την περίοδο της Εικονομαχίας, αναφέρεται στη σημασία της συχνής Θείας Κοινωνίας. Σε επιστολές του προς μοναχούς τονίζει ότι η Μεγάλη Σαρακοστή απαιτεί πνευματική εγρήγορση και κατανυκτική προσευχή, στοιχεία που συνδέονται με την Προηγιασμένη Λειτουργία. Αν και δεν την κατονομάζει, η ανάγκη του να λαμβάνει κάποιος τη Θ. Κοινωνία πιο συχνά δικαιολογεί την ύπαρξή της.

(δ) Το Τυπικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Δύο μορφές κυρίως ακολουθήθηκαν: η Ιεροσολυμιτική και Στουδιτική παράδοση. Τα αρχαία λειτουργικά Τυπικά της Μονής του Αγίου Σάββα στην Παλαιστίνη και της Μονής του Στουδίου στην Κωνσταντινούπολη (8ος-9ος αι.) καταγράφουν την Προηγιασμένη Θ. Λειτουργία ως επίσημη ακολουθία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

(ε) Η νηστευτική φύση της Προηγιασμένης. Κατά τη θεολογική σημασία της σύμφωνα με τους Πατέρες, η Προηγιασμένη Θ. Λειτουργία υπογραμμίζει την ασκητική φύση της Σαρακοστής, προσφέροντας τη δυνατότητα της θείας Κοινωνίας χωρίς να διαταράσσεται το πνεύμα της νηστείας. Εκφράζει επίσης τη σύνδεση της θείας Ευχαριστίας με τη μετάνοια. Αναδεικνύει ακόμη τη σημασία της ταπεινότητας και της προετοιμασίας πριν από τη συμμετοχή στη θεία Κοινωνία. Τονίζει δε τον ιερό φόβο και τη διάθεση συντριβής που πρέπει να έχει ο πιστός όταν προσέρχεται στα Άχραντα Μυστήρια.

Ολοκληρώνοντας την ομιλία του ο π. Γεώργιος επεσήμανε τη σημασία της νηστείας, της κατανύξεως, της συχνής θείας Κοινωνίας και της ταπεινής προετοιμασίας των πιστών για την ιδιαίτερη αυτή θ. Λειτουργία. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, με την υιοθέτηση της Προηγιασμένης θ. Λειτουργίας, σεβάστηκε αυτή τη θεολογία και την ενσωμάτωσε στη λειτουργική της παράδοση.

Στο τέλος της Ιερατικής Σύναξης ο Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης κ. Συμεών ευχαρίστησε θερμώς τον ομιλητή για την πλούσια, κατανοητή, γλαφυρή και ολοκληρωμένη εισήγηση και ακολούθησε συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων για ζητήματα τέλεσης και νηστείας της εν λόγω θ. Λειτουργίας.

